

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים ושלושה רבעים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

- פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני – סיפור קצר
- פרק שלישי – דרמה
- פרק רביעי – רומאן ונובלה
- פרק חמישי – שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 30 נקודות).
הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 30 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 10 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.

- ד. הוראות מיוחדות:
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
 - (2) חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
 - (3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
 - (4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

מהפרקים הראשון, השני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 30 נקודות).

פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

אם בחרת בפרק זה (שאלות 1-17), ענה על שתי שאלות, כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 15 נקודות).
שים לב: אין לענות על שתי שאלות משירת ימי הביניים.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּאֲבִי רֵב / שלמה אבן גבירול

כְּאֲבִי רֵב וּמִכְתִּי אֲנוּשָׁה / וְכִחֵי סָר וְעִצְמוֹתַי חָלוּשָׁה,
 וְאֵין מִבְּרַח וְאֵין מְנוּס לְנַפְשִׁי, / וְאֵין מְקוֹם תְּהִי לִי בּוֹ נְפִישָׁה.
 שְׁלֹשָׁה אֶסְפוּ עָלַי לְכִלּוֹת / שְׂאֵר גּוּפִי וְרוּחִי הָעֲנוּשָׁה:
 גְּדֹל עֶזְוֹן וְרֵב מִכְּאוֹב וּפְרוּדָה – / וּמִי יוּכַל עֲמֹד לְפָנַי שְׁלֹשָׁה?
 הַיָּמִים אֲנִי וְאִם תִּנְיֵן, אֱלֹהִי, / וְכִי בְרוּל עֲצָמִי אוֹ נְחוּשָׁה?
 אֲשֶׁר כָּל יַעַת יִסְבּוּנִי תִלְאוֹת, / כְּאֵלוֹ הֵם מְסוּרִים לִי יִרְשָׁה,
 וְתִדְרֹשׁ לְעוֹנֵי רֵק, כְּאֵלוֹ / לֵךְ אֵין עַל בְּנֵי אָדָם דְּרִישָׁה!
 רְאֵה נָא בְּעֵמֶל עֲבָדְךָ וְעֲנֵנוּ / וְכִי נִפְשׁוּ כְּמוֹ דָּאָה יְקוּשָׁה –
 וְאֵהִיָּה לְךָ לְעוֹלָמִים לְעַבְדְּךָ / וְלֹא אֲשָׂאֵל עֲדֵי נִצַּח חֲפִישָׁה.

פרט את הרעיון המובע בשני הבתים האחרונים של השיר, והסבר את הקשר שלהם

לתיאור הסבל בשיר. הדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַיָּם בִּינִי וּבִינְךָ / שמואל הנגיד

הַיָּם בִּינִי וּבִינְךָ / וְלֹא אָטָה לְחִלּוֹתְךָ
 וְלֹא אַרְוִיץ בְּלֵב חֶרֶד / וְאֲשֹׁב עַל קְבוּרָתְךָ?
 אָמֵת, אִם אֶעֱשֶׂה כֹּזֵאת / אֵהִי בּוֹגֵד בְּאַחֻזָּתְךָ!
 אָהָה, אָחִי, אֲנִי יוֹשֵׁב / עָלַי קְבֻרָךְ לְעַמְתְּךָ,
 5 לָךְ מְכַאוֹב בְּתוֹךְ לְבִי / כְּמְכַאוֹבִי בְּמִיתְּךָ.
 וְאִם אֲתֵן לָךְ שְׁלוֹם - / וְלֹא אֲשִׁמַּע תְּשׁוּבָתְךָ,
 וְלֹא תִצָּא לְפָנָשׁוּנִי / בְּיוֹם בּוֹאֵי לְאֶדְמָתְךָ,
 וְלֹא תִשְׁחַק בְּקִרְבָּתִי / וְלֹא אֲשַׁחַק בְּקִרְבָּתְךָ,
 וְלֹא תִרְאֶה תְמוֹנָתִי / וְלֹא אִרְאֶה תְמוֹנָתְךָ,
 10 לְמַעַן כִּי שְׂאוֹל בֵּיתְךָ / וּבִקְבֹר מְעוֹנָתְךָ -
 בְּכוֹר אָבִי וּבֶן אִמִּי, / שְׁלוֹמִים לָךְ בְּאַחֲרֵי־תְךָ,
 וְרוּחַ אֵל תְּהִי נְחָה / עָלַי רוּחְךָ וְנִשְׁמָתְךָ!
 אֲנִי הוֹלֵךְ לְאַרְצִי, כִּי / בְּאַרְץ סָגְרוּ אוֹתְךָ.
 וְאַנּוּם עַת וְאִיקֵץ עַת - / וְאַתְּ לְעַד בְּנוֹמְתְךָ,
 15 וְעַד בּוֹא יוֹם חִלִּיפָתִי / בְּלִבִּי אֵשׁ פְּרִידָתְךָ!

כמו בשירי קינה רבים גם בשיר זה האדם החי מדבר אל המת, ודבריו משקפים את מערכת היחסים ביניהם. הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך התייחס גם לשתיים מדרכי העיצוב של היחסים המתוארים בשיר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בְּכוֹר אִמִּי / שמואל הנגיד

בְּכוֹר אִמִּי, בְּכוֹר מִנֵּת חֲמֻסָּךְ / וּמִנֵּה עַת גִּטוֹת שְׁמֵשׁ יְיִסְרָךְ,
 וְלְעָרֵב יְהִי בִינִי וּבִינְךָ / אֲבָנִים וְעַפְר אֶרֶץ לְמֻסָּךְ,
 וְלֹא הוֹעִיל לָךְ הוֹנֵךְ וְהוֹדְךָ / בְּיוֹם אִידָךְ, וְלֹא כִיטָךְ וְכוֹסָךְ.
 וְשָׁקֵתִיךָ - וְלֹא שֵׁת לְבָבְךָ, / וְאַתְּ שׁוֹכֵב כְּאִישׁ בְּרִיא בְּעֵרְשָׁךְ,
 5 וְצַעֲקָתִי - וְלֹא תִשִּׁיב, לְמַעַן / לְשׁוֹנֵךְ מִלְדָּבָר סָר וְחֶשֶׁךְ.
 וְיִשְׁנֵת שְׁנַת עוֹלָם אֲשֶׁר צוּר / עָלַי כָּל מַעֲשָׂיו הַפִּיל וְנָסַךְ,
 וְהִשְׁקוּךָ בְּכִלְח כּוֹס תְּמוֹתָה / וְכִמְעַט קָט אֲנִי שׁוֹתָה בְּכוֹסְךָ!

פרש את הבית השלישי בשיר, והסבר את הרעיון המובע בו. בתשובתך כתוב גם על הצימודים (לשון נופל על לשון) בבית זה. כיצד מתקשר בית זה לבית האחרון בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

הקיץ גוע / חיים נחמן ביאליק

הקיץ גוע מתוך זקב וכתם
ומתוך הארזמן
של-שלכת הנגים ושל-עבי ערבים
המתבוססות בדמן.

ומתרוקן הפרדס. רק טילים יחידים
וטילות יחידות
ישאו עינם הנוקה אחרי מעוף האחרונה
בשורות הקסידות.

ומתחתם הלב. עוד מעט ניום סגריר
על-החלון יתדפק בדממה:
„בדקתם נעליכם? טלאתם אדרתכם?
צאו הכינו תפוחי אדמה.”

בשיר יש שימוש בצבעים (בית ראשון) וגם במילים המתקשרות לצבע (בתים שני ושלישי).
הסבר כיצד צבעים ומילים אלה בונים את האווירה בשיר ואת משמעותו.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גם הדממה פולט סודות / חיים נחמן ביאליק

גם הדממה פולט סודות,
 וכל-העולם כלו שותק;
 ומאחרי הרחיים
 שאון הנחל אינו מוסק.

שחור הלילה הולך כובש,
 מרקיב צל על-צל וכופל;
 דומם אל-גם המחשפים
 כוכב אחר כוכב נופל.

ובהשתמק כל-העולם,
 ארגיש: לבי ער ומדבר;
 ארגיש: מעין טהור אחד
 הומה אט שם ומתגבר.

אומר לבי לי בחשאי:
 „בני! חלומתיך באו;
 נפל כוכב מרקיע –
 האמינה – לא שלך הוא.

עוד שלך קבוע איתן
 ובמשבצתו תרח שמה;
 שא עיניך – הבה שם הוא
 קורץ, רומז לך נחמה.”

ובהשתמק כל-העולם
 אשב אביט אל-כוכבי;
 לי אין עולם אלא אחד –
 הוא העולם שבלבבי.

תאר את העולם הנגלה בלילה לדובר, וכתוב לאיזו הבנה הדובר מגיע בעקבות גילוי זה.
 הסבר והדגם מהשיר את דבריך.

שירת המאה ה-20

שירי לאה גולדברג

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

חמסין של ניסן / לאה גולדברג

אָכַן אֲדַע, זֶה יוֹם לְלֹא תְמוּרָה
וְלֹא נִפְל דְבַר וְלֹא אֲרַע
וְלֹא יִבְדִּיל בֵּינוּ לְבֵין יָמִים
צִיּוֹן נְאוֹת אֲשֶׁר מְטוֹב עַד רַע.

וְרַק לְשִׁמְשׁ רֵיחַ שֶׁל יִסְמִין,
וְרַק לְאָזְנוֹ קוֹל שֶׁל לֵב פּוֹעֵם,
וְרַק לְעָרֵב צָבַע שֶׁל תַּפּוֹת,
וְרַק לַחֹל שְׁפָתַיִם מְנַשְׁקוֹת.

אֵיךְ אֲזַכְּרֶנּוּ, אֶלְמוּנֵי סְתָמִי,
אֵיכָה אֲשֶׁמֶר תְּסִדּוֹ הַפְתָּאוּמִי,
אֵיךְ אֲזַמִּין שִׁיּוֹם אֶתְדֵּ הָיָה
כָּל נִיד וְרֵיחַ עֲצָם מַעֲצָמוֹ

כִּי כָּל אֵילָן הָיָה מִפְּרֵשׁ הוֹטֵט,
וְלִדְמָמָה עֵינַיִם שֶׁל יִלְדָה,
וְלִדְמָעוֹת נִיחוּחַ הַלְּבָלוּב,
וְשֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם אֶתְבְּתִי.

תחושותיה של הדוברת בבתים השני, השלישי והרביעי בשיר עומדות בסתירה לידיעה שהיא מבטאת בבית הראשון בשיר. הסבר קביעה זו. בתשובתך הדגם את הסתירה באמצעות ציורי הלשון בשיר.

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר ט' – מתוך: **אהבתה של תרזה די־מון** / לאה גולדברג

מחלוני וגם מחלונך
אותו חנן ולשקף, אותו חנוף,
ויום תמים מתר לי לאהב
את הדברים אשר לטפה עינך.

מול חלונך וגם מול חלוני
בלילה שר אותו ומיר עצמו,
ועת ירטיט לבך בחלומי
אעזר ואאזין לו גם אני.

הארץ הנזקק, שבו כל מחט
את מבטך נושאת בטל טהור,
עם בקר יקדמני בברכה –

דברים רבים מאד אהבנו יחד,
אך לא נרצה באשנבך האור
עת בדידותי ננעה בבדידותך.

בסונט זה מבטאת הדוברת הרגשה של קרבה גדולה לאהובה, ומנגד – הרגשה של ניתוק ממנו.

כיצד התמונות והקולות בסונט בנוים מתח זה (בין קרבה לניתוק)?

הסבר את דבריך, והדגם אותם מהשיר.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר א' – מתוך: **מבית אמי** / לאה גולדברג

מתה אמה של אמי
 באביב ימיה. ובתה
 לא נכרה את פניה. דיוקנה הנזרוט
 על לבו של סבי
 נמחה מעולם הדמויות
 אחרי מותו.

רק תראי שלה נשפיר בבית.
 העמיק מרב שנים במשפחת הכסף.
 ואני, נכדתה הנזרת, שאינני דומה לה,
 מביטה היום אל תוכו כאל תוף
 אגם הטומן אוצרותיו
 מתחת למים.

עמק מאד, מאחורי פני.
 אני רואה אשה צעירה
 ורדת לתנים מתיכת.
 ופאה נכרית לראשה.
 היא עונדת
 צויל מארץ אל תנוף אונה. משהילתהו
 בנקב ועיר בפשר הענ
 של האון.

עמק מאד, מאחורי פני, קורנת
 והובית בהירה של עיניה.
 ותראי ממשוף את מסרת
 המשפחה:
 שהיא היתה נפה מאד.

לעתים כוח הדמיון ממלא את מקומו של כוח הזיכרון שאיננו.
 הסבר והדגם אמירה זו בהתבססך על הזיקה שבין שני הכוחות האלה בשיר.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַאֲמַנְם עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים / לאה גולדברג

הַאֲמַנְם עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהָ וּבְחֶסֶד,
וּתְלִכֵי בְשָׂדָה, וּתְלִכֵי בּוֹ כְּהֶלֶף הַתָּמָר,
וּמְחֻשׁוֹף כַּף־רִגְלָהּ וְלִטְף בְּעֲלֵי הָאֲסַפְסָפִת,
אוֹ שְׁלִפְרֵי־שִׁבְלִים יְדֻקְרוּ וְתִמְתַּק דְּקִירֵתָם.

אוֹ מָטָר וְשִׁינָה בְּעֵדֵת טְפוּתָיו הַדּוֹפְקָה
עַל כְּתֻפֵיהָ, חֲנוּה, בְּצִאֲרָף, וְרֹאשׁוֹ רֵעָן.
וּתְלִכֵי בְשָׂדָה הַרְטֹב וְרֹחֵב בְּךָ הַשֶּׁקֶט
כְּאוֹר בְּשׁוּלֵי הָעָן.

וְנִשְׁמַת אֶת רֵיחוֹ שֶׁל הַתֵּלֵם נִשּׁוּם וְרִגּוּעַ,
וְרֹאֵית אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאֵי־הַשְּׁלֹולִית הַנֶּחֱבָב,
וּכְשׁוֹטֵים הַדְּבָרִים וְחַיִּים, וּמְתָר בָּם לְנֹעַע,
וּמְתָר, וּמְתָר לְאַהֲבָב.

אֶת תְּלִכֵי בְשָׂדָה. לְבַדָּה, לֹא נִצְרָבֶת בְּלֶחֶט
הַשְּׂרָפוֹת, בְּדָרְכִים שְׁסֻמְרוּ מְאִימָה וּמִדָּם.
וּבִישְׂרָלֶכֶב שׁוֹב תְּהִי עֲנוּהָ וְתִכְנֹעַת
כְּאֶחָד הַדְּשָׁאִים, כְּאֶחָד הָאָדָם.

השיר פותח במילים: "הַאֲמַנְם עוֹד יָבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהָ וּבְחֶסֶד".

הסבר והדגם, באמצעות שלוש תמונות מרכזיות מהשיר, את הספק והתהייה שהדוברת מבטאת בפתחה זו.

האם הספק והתהייה מקבלים מענה בסיום השיר? נמק את דבריך.

שירי דן פגיס

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כתוב בעפרון / דן פגיס

כָּאֵן בְּמִשְׁלוֹת הַגֵּה
אָנִי חָנָה
עִם הַכֵּל בְּנֵי
אִם תִּרְאוּ אֶת בְּנֵי הַגְּדוֹל
הֵיוּ בְּן אָדָם
תִּגִּידוּ לוֹ שְׂאֵנִי

סיומו של השיר נראה קטוע.

הסבר את תרומתו של סיום זה להבנת משמעותו של השיר.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עדות / דן פגיס

לֹא לֹא: הֵם בְּהַקְלָט
הֵיוּ בְּנֵי-אָדָם: מְדִים, מְגִפִּים.
אֵיךְ לְהִסְבִּיר. הֵם נִבְרְאוּ בְּצֶלֶם.

אָנִי הֵייתִי צֶל.
לִי הָיָה בּוֹרָא אַחֵר.

וְהוּא בְּחִסְדּוֹ לֹא הִשְׁאִיר בִּי מֵה שְׂיִמּוֹת.
וַיִּבְרַחְתִּי אֵלָיו, עֲלִיתִי קָלִיל, כְּחַל,
מִפְּנִים, הֵייתִי אוֹמֵר: מִתְנַצֵּל:
עֲשׂוֹן אֵל עֲשׂוֹן כֹּל יָכוֹל
שְׂאֵין לוֹ גּוֹף וְדַמוֹת.

"הם", "אני" והבורא מוצגים בשיר באופן אירוני.

הסבר קביעה זו, ובסס אותה על השיר כולו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דפדוף באלבום / דן פגיס

נועד לגדולות, הוא שוכב על בטנו ומוציא
נכחו בבטחה. מרחבי הרצפה מחכים לו:
הפל מטרה, אי אפשר להחטיא. וכבר
הוא גדול, מצלם על רגליו ושוכח
את אשר לא ילמד. לרגע אחד
הוא נכנס לתמונת המחזור ומחייך
למעלה, ליד המורים. ובינתיים
עם אשה או שמים בחוף, עקבות
חולפים בחול. ותוף פדי כף כבר הוא נח
מבגר ומצהיב בתצלום מחשבות,
יד למצח, ערבים. עוד לפני שפתר, הוא ממשיך
זהיר בפרוודור אפלולי, כגנב,
ומוציא
בקצה את עצמו מחכה לו בראי:
אור חזק מדי
של נורת הבזק תופס
את דמותו
ומחשיך
את עדשות הזכוכית של עיניו.

מהי תפיסת הזמן של המשורר, על פי השיר, וכיצד הדפדוף באלבום ממחיש תפיסה זו?
הסבר את דבריך, והדגם אותם מהשיר.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

סכו"ם / דן פגיס

יֹושֵׁב לְשִׁלְתָן הָעֲרוּהָ,
מְרִים אֶת הַכַּף, מִשְׁמַקֵּף בָּהּ
כְּמוֹ בְּרֵאֵי שֶׁל יָד.
בְּצַד הַקְּמוּר מִמְצַמֵּץ מוּלוֹ
פְּרָצוּף נִפְוּחַ שֶׁל גּוּמִי.
מִמְהָר לְהַפֵּף.
בְּצַד הַקְּעוּר מִגְּנָחַף מוּלוֹ
גִּמְד הָעוֹמֵד עַל הָרֵאשׁ.
לֹא אֲנִי, הוּא צוֹחֵק לְעֵצְמוֹ, לֹא אֲנִי.

מְרִים אֶת הַסִּפּוּן, מִשְׁמַקֵּף בָּהּ,
רוֹאֶה בְּלֶהֱב הַיָּשָׁר
אֶת פְּנֵיו וְהֵם פְּנֵיו, אֶת פִּיו וְהוּא פִּיו.
מִמְהָר לְהַפֵּף.
עֵדִין פְּנֵיו הֵם פְּנֵיו, פִּיו הוּא פִּיו.
לֹא, הוּא מוֹתֵה, לֹא אֲנִי.
מִי יוֹדֵעַ
מֵה יַעֲלֶה הַמּוֹלֵג.

הסבר והדגם כיצד תיאור ההשתקפויות בכך ובסכין של האיש הנוכח בשיר והשתקפותו (האפשרית) במזלג מלמדות על מצבו ועל תפיסתו את עצמו.

שירי ארז ביטון

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

שיר זְהֵרָה אֶלְפִסְיָה / ארז ביטון

זְהֵרָה אֶלְפִסְיָה
 זְמֶרֶת הַחֶצֶר אֶצֶל מַחְמַד הַחֲמִישִׁי בְּרֶבֶת שְׁבִמְרוֹק.
 אוֹמְרִים עָלֶיהָ שֶׁכֶּאֱשֶׁר שָׁרָה,
 לְחַמּוּ חִילִים בְּסִכְיָנִים
 לִפְלֹס דְרָה בְּהַמּוֹן
 לְהַגִּיעַ אֶל שׁוֹלֵי שְׁמֶלְתָהּ
 לְנִשֵּׁק אֶת קִצּוֹת אֶצְבְּעוֹתֶיהָ
 לְשִׁים בְּסֹף רִיאַל לְאוֹת תּוֹדָה
 זְהֵרָה אֶלְפִסְיָה,
 הַיּוֹם, נָתַן לְמִצָּא אוֹתָהּ
 בְּאֶשְׁקֵלוֹן, בְּעֵתִיקוֹת ג', לִיד לְשַׁכַּת הַסַּעַד,
 רֵיחַ שְׁנִירִים שֶׁל קַפְסוֹת סַרְדִּינִים עַל שְׁלֶחַן מַתְנוּדָד בֶּן שְׁלֹשׁ רִגְלִים,
 שְׁטִיחֵי מֶלֶךְ מְרֵהִיבִים, מְרַבְּבִים עַל מַטַּת סוֹכְנוֹת,
 וְהִיא בַחֲלוֹק בְּקֶר בְּהוּי
 שְׁעוֹת בְּמֶרְאָה
 בְּצַבְעֵי אֶפּוֹר זֹלִים
 וּכְשֶׁהִיא אוֹמְרַת:
 מַחְמַד הַחֲמִישִׁי אִישׁוֹן עֵינָיו
 אֵינָה מִבִּין בְּרִגַע הָרֵאשׁוֹן.
 לְזְהֵרָה אֶלְפִסְיָה קוֹל צְרוּד,
 לֵב צְלוּל וְעֵינָיִם שֶׁבְּעוֹת אֶהְבָּה.
 זְהֵרָה אֶלְפִסְיָה.

- א. כיצד מבטאים התיאורים של שתי תקופות בחייה של זהרה אלפסיה – בעבר ובהווה – את השינוי שעברה? הדגם את דבריך על פי השיר. (10 נקודות)
- ב. מה הם הרמזים בשיר שעשויים להעיד על אופן התמודדותה של זהרה אלפסיה עם שינוי זה? הסבר את דבריך. (5 נקודות)

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

דברי רקע ראשוניים / ארז ביטון

אמי אמי

מכפר השיחים הירקים בירק אחר.
מזן הצפרים המחליבות חלב מתוק מפל מתוק.
מערש זמירי אלה לילה ועוד לילה.

אמי אמי

שהרחיקה רעות
באצבעות צרדות
בהלקאות תנה
ובשם כל האמהות.

אבי אבי

אשר עסק בעולמות
אשר קדש שבתות בעראק נקי
אשר היה בקי מאין פמוהו
בהלכות בית כנסת.

אני אני

שהרחקתי עצמי
הרחק אל תוף לבי
שכשהפל היו ישנים
הייתי משגן
הרחק אל תוף לבי
מסות קטנות של בף
ביהודית
מרוקאית.

תאר את חווייתו של הדובר בבית האחרון בשיר, והסבר את הקשר של בית זה לשיר כולו.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תקציר שיחה / ארז ביטון

מה זה להיות אותנטי,
לרוץ באמצע דיזנגוף ולצעק ביהודית מרוקאית.
"אנא מן אלמגרב אנא מן אלמגרב"
(אני מהרי האטלס אני מהרי האטלס).

מה זה להיות אותנטי,
לשבת ברוזל בצבעונין (עגאל וזרבקה, מיני לבוש),
או להכריז בקול: אני לא קוראים לי זהר אני ויש, אני ויש (שם מרוקאי).
וזה לא, וזה לא,
ובכל זאת טופחת שפה אחרת בפה עד פקוע חניכים,
ובכל זאת תוקפים ריחות דחויים ואהובים
ואני נופל בין העגות
אוכל בכליל הקולות.

צירוף המילים "ובכל זאת" חוזר בשיר פעמיים, ומבטא ניסיון של הדובר לתאר את מצבו.

הסבר קביעה זו, ונמק את דבריך. התבסס על השיר כולו.

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

פגומים / ארו ביטון

על סף חצי בית בארץ ישראל
עמד אבי
מצביע לצדדים ואומר:
בהריסות האלה
נבנה פעם מטבח
לבשל בו זנב לונתון
ושור הקר,
ובהריסות האלה
נקים פנת תפלה
למצא מקום
למקדש מעט.
אבי נשאר בסף
ואני קל ימי
מציב פגומים
אל לב השמים.

המילים "סף", "הריסות" ו"פגומים" הן מילות מפתח להבנת עולמו של האב ולהבנת עולמו של הבן (הדובר) בשיר.

תאר את העולם של כל אחד מהם, והסבר את התרומה של מילים אלה להבנת העולם של כל אחד מהם.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 18-20 (לכל שאלה – 15 נקודות).

סיפור קצר מאת עגנון

18. תאר שני מפגשים בין דמויות (בין אותן דמויות או בין דמויות שונות) בסיפור קצר אחד מאת עגנון שלמדת.
הסבר מה תורם כל מפגש להתפתחות העלילה ולמשמעות הסיפור.

סיפור עברי קצר (לא מאת עגנון) או סיפור קצר מתורגם

שים לב: בשאלה זו אין לענות על פי הסיפור "דבר קטן וטוב".
19. הסבר כיצד זיכרונות מן העבר משולבים בסיפור קצר, וכתוב מהי התרומה של זיכרונות אלה לבניית משמעות הסיפור.

"דבר קטן וטוב" / ריימונד קארבר

20. הסבר את התפקיד של האופה בבניית משמעות הסיפור.
בתשובתך תאר את התנהגותו בשלבים שונים של העלילה.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 21-22, על פי מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20 שלמדת (30 נקודות).

מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20

21. התאטרון המודרני (מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20) מציג עולם שערכיו מעורערים. חווה את דעתך על קביעה זו על פי המחזה המודרני שלמדת.
בסס את תשובתך על אחת מהתמונות במחזה ועל סיומו.
22. על אף גורלם הקודר של רבים מהגיבורים בדרמה המודרנית, יש הטוענים כי הם אינם "גיבורים טרגיים".
דון בקביעה זו על פי המחזה המודרני (מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20) שלמדת.
בדבריך התייחס להיבטים כמו תכונותיו של הגיבור במחזה, גורלו ושינויים בתפיסת עולמו.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

פרק זה הוא חובה – ענה רק על אחת מהשאלות 23-26 (30 נקודות).

סיפור פשוט / ש"י עגנון – שאלות 23-24

23. לפניך קטע מ"סיפור פשוט" המתאר את הפגישה הראשונה בין צירל לבלומה. קרא אותו, וענה על השאלה שאחרייך.

נכנסה צירל הורביץ וראתה פנים חדשות. נטלתה בקצה סנטרה, ושאלתה, מי את בתי ומה את מבקשת כאן?
 עמדה בלומה מכיסאה ואמרה, בתו של היים נאכט אני. עכשיו שאמי מתה ואין לי לא אב ולא אם באתי אצלכם שממשפחתנו אתם.
 קימצה צירל פיה ושתקה.
 השפילה בלומה את עיניה ואחזה את מטלטליה כמי שנאחו בשלו במקום שאין לו אחיזה אחרת.
 נתאנחה צירל ואמרה, צער גדול היה לנו אותו היום ששמענו שנפטרה אמך עליה השלום, אני לא הכרתי אותה, אבל שמעתי שלא ראתה נחת הרבה בחייה. לאו כל אדם זוכה. אף אביך עליו השלום נטרד קודם זמנו. הבל עליו שמת. מושלם גדול היה. שמעתי שכל ימיו היה הוגה בספרים, ואף אותך ודאי הדריך בדרך זו. אני איני בקיאה בדברים כגון אלו, אלא הלוואי שהיו מלמדין אותך דברים שאישה צריכה לדעתם.

הסבר את הקטע שקראת.

בקטע זה יש רמזים על אופיין ועל עולמן של צירל ושל בלומה ועל התפתחות היחסים ביניהן בהמשך הרומאן.
 הסבר והדגם קביעה זו.

24. שני בנים נולדו למינה ולהירשל.

תאר את יחסם של ההורים אל כל אחד מהבנים, והסבר כיצד יחס זה מבטא את מצבם של בני הזוג ואת היחסים ביניהם בזמנים שונים בעלילה.

רומאן עברי, רומאן מתורגם, נובלה עברית או מתורגמת*

שים לב: על שאלות 25-26 תוכל לענות על פי רומאן או על פי נובלה* שלמדת (אין לענות בשאלות אלה על פי "סיפור פשוט").

* אם בחרת להתבסס על נובלה עברית או מתורגמת, תוכל לבחור אך ורק מבין הנובלות האלה:
נמלים, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסי, שלושה ימים וילד, לב הקיץ לב האור, חירבת חזעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה, לנייה בצהריים, המינה ליזה, רדיקלים חופשיים, מאחורי הגדר, העיירה שבה נעצר הזמן, לב של כלב, בטבעת החנק (פיתול כפול), הזקן והים, טוניו קריגר, מוות בוונציה, הנשיקה למצורע, היונה, הורתו, ברטלבי, רעידת אדמה בציילי.

25. הרומאן, כסוגה ספרותית בעלת היקף רחב, מאפשר לעסוק בבעיות חברתיות ומוסריות מנקודות מבט שונות.

הצג בעיה חברתית או מוסרית שיש ברומאן (עברי או מתורגם) שלמדת, הסבר אותה, ותאר את דרך הצגתה מנקודות מבט שונות (למשל באמצעות דמויות אחדות, מצבים שונים ברומאן, עמדת המספר).

26. רומאנים רבים עוסקים בבדידותו של האדם ובצורך שלו בקשר עם הזולת. תאר כיצד באים לידי ביטוי מצבים אנושיים אלה ברומאן שלמדת (עברי או מתורגם). הדגם את דבריך.

האם דמויות בודדות ברומאן מצליחות לגבור על בדידותן וליצור קשר עם הזולת? הסבר את דבריך בליווי דוגמאות מהרומאן.

ברק חמושי – שיר שלא נלמד

ברק זה הוא תובה – ענה על שאלה 27 (10 נקודות).
--

27. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הטוס / אגי משעול

תראו איך הוא פוסע, הִהיר המְרֵיב הַזֶּה

שֶׁהֶעֱדִיף אֶת הַיָּפִי עַל פְּנֵי הַמְעוֹף

איך הוא מתקרב לֵאט

בְּמִיטב כָּזָבוּ,

זָנְבוּ הַפְּרוֹשׁ מְאֻשָּׁשׁ וּמְרֻטִיט

אֶת מְנִיפַת הַעֵינַיִם

וּמֵאָה רֶקֶדְנִיּוֹת פְּלִמְנָקוֹ מְתַגְרוֹת פְּתָאם מְקַפְלִיָּה

בְּעֵינֵי מֵאֲנִדְלָה* סְגֻלוֹת.

מתוך כל הטורקוז

תראו איך הוא פוסע

איך הוא נושא אֶת כְּתָרוֹ,

זֶה שֶׁמְעוֹלֵם לֹא הַכְּנָה מִבְּטוֹ לְחֻזוֹת

בְּמוֹ יָפִיז

מתקרב עֲקָשׁוֹ אֵלֵינוּ

רֵאשׁוֹ הַקָּטָן

נְעוֹץ כְּאֲגוּדֵל בְּמֶרְכָּז הַפְּרִישָׁה.

הִהִיר הַזֶּה שְׁאִינוֹ אֶלָּא

תְּרַנְגֵּלַת מְמֵלֶאֶת בִּיבְבָה,

הַסִּטּוֹ מִבְּטָכֶם וְהַקְּשִׁיבוּ לְקוֹלוֹ:

מִשְׁהוֹ סֶפֶק חֲתוּל סֶפֶק אֶחָד

מִסְגִּיר אֶת הַצֶּעַר שֶׁבֶּלֶב הַיָּפִי,

אֶת עוֹף הַחֲלִין שֶׁמִּתַּחַת לְנוֹצוֹת.

* מאנדלה – סמל המכיל מעגל בתוך מעגל, ומזכיר את המרקם הצבעוני שעל זנב הטוס.

כיצד מאופיין הטוס בשיר, ומה לדעתך הוא מסמל? הסבר והדגם מהשיר את דבריך.

בהצלחה!